23.11.2021

Eduskunnan talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 174 §:n muuttamisesta (HE 168/2021 vp)

## Kilpailu- ja kuluttajaviraston lausunto

Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) tehtävänä on markkinoiden toimivuuden varmistaminen sekä kuluttajan taloudellisen ja oikeudellisen aseman turvaaminen. Viraston tehtäviin kuuluu muun ohella kilpailulain (948/2011) täytäntöönpano ja julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) valvonta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sosiaali- ja terveyspalvelujen toimialalla toimivien sidosyksiköiden siirtymäaikasäännöksiä. Esitys mahdollistaa sen, että hankintayksiköt voivat jatkaa olemassa olevia sidosyksikkö- ja yhteistyöjärjestelyjään nykyisin voimassa olevien säännösten mukaisesti siihen saakka, kunnes kuntien ja sairaanhoitopiirien tehtävät siirtyvät hyvinvointialueille 1.1.2023 lukien.

Lainmuutosesityksen perusteluissa todetaan, että hankintalain 174 §:ssä on säädetty sidosyksiköiden ulosmyyntiä koskevasta siirtymäajasta, jonka kuluessa hankintayksilöiden tulee sopeuttaa toimintansa vastaamaan lain 15 §:ssä mainittuja ulosmyynnin vaatimuksia. Voimassa olevan siirtymäsäännöksen mukaisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen toimialalla toimivien sidosyksiköiden ulosmyynnin suuruus on 10 prosenttia liiketoiminnastaan ja enintään 500 000 euroa 31.12.2021 saakka. Siirtymäajan päättymisen jälkeen 1.1.2022 lukien ulosmyynnin sallittu enimmäisprosenttiosuus on hankintalain 15 §:n 1 momentin mukaisesti viisi prosenttia. Siirtymäsäännöksen tavoitteena on ollut turvata, että liiketoiminnan harjoittaminen ei ole muodostunut kohtuuttomiksi hankintayksiköille ottaen huomioon niiden olemassa olevat sitovat sopimukset ja yhteistyöjärjestelyt hankintalain voimaantullessa 2017.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen toimialalla toimivat hankintayksiköiden määräysvallassa olevat sidosyksiköt tuottavat hankintayksiköiden tarvitsemia tukipalveluja hankintayksiköilleen. Terveydenhuollon tarvitsemia lääkinnällisiä tukipalveluja kuten laboratorio- ja kuvantamispalveluja on keskitetty alueellisiin liikelaitoksiin. Hankintayksiköiden lisäksi nämä sidosyksiköt ovat tarjonneet palveluita myös muille toimijoille, kuten yksityisille palveluntuottajille. Ulosmyynnillä on mahdollistettu esimerkiksi terveyspalvelutarjonta myös sellaisilla haja-asutusalueilla, joissa yksityisen palvelutuotannon järjestämiselle ei ole ollut liiketaloudellisia edellytyksiä.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämistä koskevan hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) mukaisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvelvoitteet siirtyvät kunnilta ja sairaanhoitopiireiltä hyvinvointialueille vuoden 1.1.2023 lukien.

23.11.2021

KKV toteaa vuonna 2021 tekemänsä selvityksen perusteella, että julkisten hankintayksiköiden määräysvallassa olevien sidosyksiköiden liikevaihto ja ulosmyynti on Suomessa huomattavan suurta. Terveyspalvelut ja niiden tukipalvelut kuten laboratorio- ja kuvantamispalvelut ovat hankinta-yksikköinä ja sidosyksiköinä alueillaan merkittäviä toimijoita.

Markkinoiden toimivuuteen ja kilpailun kehittymiseen alueilla voi vaikuttaa merkittävästi se, että sidosyksiköt harjoittavat kilpailulta suojattua myyntiä suoraan niiden hankintayksikköinä toimiville omistajilleen. Laaja omistaja-kunta (mikro-omistukset, toiminta yli alueiden) mahdollistaa sidosyksiköiden suuren koon ja toiminnan volyymiedut. Sidosyksiköiden myydessä palve-luitaan omistajien lisäksi myös kilpailluille markkinoille, saattavat ne hyötyä sidosyksikköasemastaan perusteettomasti kilpaillessaan yksityisten yritysten kanssa samoista asiakkaista. Pahimmillaan tämä syrjäyttää markkinoilta yksi-tyistä palvelutarjontaa. Tästä näkökulmasta sidosyksiköiden ulosmyyntiä on tarpeen rajata. Toisaalta hankintayksiköt ja niiden sidosyksiköt terveyden-huoltoalalla voivat tuottaa yksityisille palveluille välttämättömiä tuotanto-panoksia ja varmistaa palveluiden saatavuus ja elinvoima alueilla, joilla yksityisten palveluiden tarjonta on kehittymätöntä. Kilpailuhuolia ei siksi liity sidosyksiköiden toimintaan tilanteissa, joissa on kyse markkinapuutteesta. Sidosyksiköiden toiminta voi jopa ehkäistä markkinoiden keskittymistä ja ylläpitää tehokkuutta.

KKV toteaa, että esillä oleva muutos liittyy tarpeisiin saada lisäaikaa hyvinvointialueiden järjestelyihin ja väljyyttä ulosmyyntiin.

Toimivaltuuksien ja tehtävien siirtoon kunnilta ja sairaanhoitopiireiltä hyvin-vointialueille liittyy mittavia rakenteellisia ratkaisuja ja sopimusjärjestelyjä. Jotta keskeiset muutokset saataisiin tehtyä mahdollisimman samanaikaisesti ja vältyttäisiin turhilta hallinnollisilta kustannuksilta, korotetun ulosmyynnin enimmäisrajan siirtymäajan jatkaminen yhdellä vuodella näyttäisi tarkoituk-senmukaiselta.

Ari Luukinen
johtava asiantuntija

ALLEKIRJOITETTU KONEELLISESTI
ASIANHALLINTAJÄRJESTELMÄSSÄ